: https://dx.doi.org/10.22067/jgrd.2021.50730.0
مقالۀ پژوهشی

مجلّۀ جغرافیا و توسعۀ ناحیه‌ای، سال بیستم، شمارۀ ۲، تابستان ۱٤۰۱، شمارۀ پیاپی ۳۹

تبیین و سطح بندی پارامترهای دیپلماسی مرزی بین ایران و ترکمنستان

زکیه نادری چنار (دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)
zakiyenaderi73@gmail.com
محسن جان پرور (استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، نویسندۀ مسئول)
janparvar@um.ac.ir
محمد جواد رنجکش (استادیار علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)
ranjkesh@um.ac.ir

صص ۱۱۳ ـ ۷۷

چکیده

دیپلماسی مرزی ازجمله زیربخش‌های مبحث پارادیپلماسی (دیپلماسی موازی) است که در طی دهه‌های اخیر متناسب با افزایش پیوند بین فضاهای جغرافیایی و بازیگران برجسته شده است. هدف در پیش‌گیری دیپلماسی مرزی، افزایش کنش‌های مثبت در منطقه مرزی مبتنی بر ظرفیت‌های محلی این فضاها به‌منظور بهبود شرایط مناطق مرزی و توسعه آن‌هاست. برای دستیابی به دیپلماسی فعال، در گام نخست باید بتوان پارامترهای مؤثر بر آن‌ها را شناخت و در گام دوم بتوان آن‌ها را متناسب با شرایط زمانی و مکانی، نیازها و رویکردها و از همه مهم‌تر، مبتنی بر میزان ارزش آن‌ها برای بازیگران هم‌پیوند استفاده کرد؛ بر این مبنا، تحقیق حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه داده‌های کتابخانه‌ای و پرسشنامه‌ای با روش فریدمن، همبستگی و رگرسیون انجام شده است. با استفاده از آزمون فریدمن، پارامترهای ٦ بعد از ۱۰ بعد بررسی‌شده در منطقه مطالعه شده است. در ادامه از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون برای نشان دادن درجه و اهمیت پارامترها استفاده شده که نتایج مفصل

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۸ تاریخ تصویب: ۱٤۰۰/۰٤/۱۵

هریک به طور کامل در پژوهش ذکر شده است. باید توجه داشت که پارامترهای مرزی با دیپلماسی مرزی رابطه مستقیم و به‌شدت مؤثری دارند و در توسعه و بهینه‌سازی فضاهای مرزی نقش بسزایی دارند.

کلیدواژه‌ها: مرز، دیپلماسی مرزی، ایران، ترکمنستان

۱. مقدمه

دیپلماسی، مهم‌ترین شاخصه سیاست خارجی کشورهاست که در طول تاریخ ظهور دولت-ها، تحولات گوناگونی در شکل، محتوا و ساختار آن پدید آمده است. امروزه فرایند جهانی-شدن وجوه گوناگونی دارد که بر تمامی جنبه‌های زندگی بشر تأثیرات بسیار زیادی داشته است که حوزه دیپلماسی و سیاست خارجی نیز از این تحولات مستثنا نبوده است. یکی از عناصر اصلی قدرت دولت‌ها، همکاری با بازیگران غیردولتی و فضاهای اطلاعاتی و مجازی است که جامعه مدنی جهانی را تشکیل می‌دهند. در جهان متغیر و متحول کنونی، کشورها معمولاً در چارچوب گفتمان بین‌المللی نوین رفتار کرده و منافع ملی خود را منطبق با آن تعریف می‌کنند. جهان متحو شده، دیپلماسی متحول را نیز طلب می‌کند. دیپلماسی ایستا در جهانی پویا، ناکارآمد و ناموفق خواهد بود (سیم‌بر، ۱۳۸۵، ص. ۱۸٤). به‌هرحال، دیپلماسی مهم‌ترین وجهه و عینی‌ترین شکل سیاست خارجی یک کشور است (زادگان، ۱۳۹۰، ص. ۱۰) که به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر فضاهای جغرافیایی تأثیر می‌گذارد. از سوی دیگر باید توجه داشت، تحولات صورت‌گرفته در طی دهه‌های گذشته زمینه افزایش تعامل و وابستگی‌فضاهای جغرافیایی را فراهم آورده است؛ به‌نحوی‌که این افزایش دیالکتیک فضایی همه فضاها را در مقیاس‌های مختلف فروملی، ملی، منطقه‌ای تا جهانی به یکدیگر پیوند زده است. در چنین شرایطی به هر میزان بازیگران با استراتژی‌های متفاوت بتوانند از این پیوستگی‌ها بهره‌برداری کنند، زمینه برای شکوفایی فضاهای جغرافیایی بیشتر و بهتر فراهم می‌شود. در این میان، درپیش‌گیری دیپلماسی فعال می‌تواند از جایگاه و اهمیت برجسته‌ای برخوردار باشد. باید توجه داشت، در پیش‌گیری پارادیپلماسی (دیپلماسی موازی) یکی از استراتژی‌های انتخاب‌شده از سوی بازیگران برای دستیابی به اهداف، مبتنی بر این تحولات و تغییرات است.

ازجمله زیربخش‌های برجسته و ضروری پارادیپلماسی که بر شکوفایی فضاهای جغرافیایی می‌تواند تأثیرگذار باشد، دیپلماسی مرزی است؛ چراکه مرزها و مناطق مرزی به‌ویژه در کشور ایران با توجه به شکل‌دهی به فضای امنیتی و بن‌بست ارتباطی به فضاهایی ایستا، غیرفعال و توسعه‌نیافته تبدیل شده‌اند. با نگاهی اجمالی و ساده به مناطق مرزی کشور می‌توان دریافت که بیشتر سکونتگاه‌ها در این بخش از کشور از سکونتگاه های شهری گرفته تا روستایی، به‌نوعی با فقدان توسعه و عقب‌ماندگی در حوزه‌های مختلف مواجه هستند. درواقع، نواحی مرزی به‌واسطه دوری از مرکز، انزوای جغرافیایی و توسعه‌نیافتگی، تفاوت‌های فاحشی از نظر برخورداری از رفاه و توسعه ساختاری در مقایسه با دیگر مراکز جمعیتی کشور دارند که این تفاوت‌ها به گسست این دو ناحیه و ایجاد رابطه استثماری به نفع مرکز منجر شده است (کامران و همکاران، ۱۳۹۰، ص. ۱۱٤). به نظر می‌رسد، درپیش‌گیری استراتژی دیپلماسی مرزی برای ایجاد توسعه فضاهای مرزی، از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار باشد؛ بر این مبنا، تحقیق حاضر درپی پاسخ‌دهی به این سؤال است که مهم‌ترین پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی کدام‌اند؟ شناخت این پارامترها می‌تواند برای دستیابی به هدف دیپلماسی مرزی یعنی ایجاد فضای کنش مثبت بین دو فضای جغرافیایی هم‌پیوند (مرکز و پیرامون) و از سوی دیگر ایجاد پیوند مناسب بین دو کشور هم‌مرزی، از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار باشد و ایجاد این فضای مثبت بر توسعه مناطق مرزی می‌تواند تأثیر مثبت داشته باشد.

۲. پیشینهٔ تحقیق

زادگان و حسینی کرانی (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان «تأثیر دیپلماسی بر قدرت ملی ایران در عرصه جهانی» انجام دادند. نتایج نشان داد، روی آوردن به دیپلماسی مطلوب و منفعت‌محور که به تأمین قدرت ملی می‌پردازد، نیازمند تصمیم‌گیری در سطح کلان و آگاهی از جهان پیرامونی و هدایت بخش‌های غیردولتی به‌منظور تولید و تأمین ثروت اقتصادی است و دولت جمهوری اسلامی براساس سند چشم‌انداز ۱٤۰٤ می‌تواند با بهره‌گیری از فرصت‌هایی که جهانی شدن در اختیار کشورها قرار داده است، قدرت ملی کشور را افزایش دهد و امنیت ملی

را با استفاده از ابزار دیپلماسی در خارج از کشور و رفاه عمومی در داخل تأمین کند. هادیان و احدی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «جایگاه مفهومی دیپلماسی عمومی»، اهمیت، ابزار، اهداف، مخاطبان، بازیگران، الگوهای ارتباطی، معیارارزیابی و شرایط و پیش‌نیازهای موفقیت دیپلماسی عمومی را بررسی کردند.

۳. روش‌شناسی تحقیق

روش انجام پژوهش حاضر، توصیفی- تحلیلی است. ابزار گردآوری داده‌ها به‌صورت کتابخانه‌ای (استفاده از منابع موجود در کتابخانه‌ها و استفاده از اسناد و مدارک در رابطه با موضوع و کاوش در سایت‌های اینترنتی) و میدانی از طریق پرسش‌نامه‌های جمع‌آوری‌شده است. جامعهٔ آماری انتخاب‌شده برای پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه، دو گروه اساتید و صاحب‌نظران علمی و همچنین مسئولان اجرایی در حوزهٔ مرزها و مرزبانانی است. برای تعیین حجم نمونه از فرمول تعیین حجم نمونه جامعه محدود با سطح اطمینان ۹۵ درصد استفاده شده است که براساس آن، باید ۳۵ پرسشنامه جمع‌آوری شود. برای بهترشدن نتیجه در جمع‌آوری داده‌ها، حدود ٦۰ پرسش‌نامه بین جامعه آماری توزیع شدند و پرسش‌نامه‌هایی که به‌صورت کامل پاسخ داده شدند، جمع‌آوری شدند که ٤٥ عدد بود. این پرسش‌نامه‌ها به‌عنوان یافته‌های تحقیق ارزیابی و تحلیل شدند. پایایی پرسش‌نامه از طریق آزمون آلفای کرانباخ ارزیابی شد که برابر با ۰٫۸۹ بود که نشان می‌دهد پرسش‌نامه از پایایی خوبی برخوردار بوده است.

٤. مبانی نظری تحقیق

٤. ۱. مرز

مرزها خطوط اعتباری و قراردادی هستند که به‌منظور تحدید حدود یک واحد سیاسی روی زمین مشخص می‌شوند. چنانچه منظور از واحد سیاسی یک کشور باشد، در آن صورت خطوطی که اراضی یک کشور را از کشور همسایه جدا می‌کند، مرزهای بین‌المللی خوانده

می‌شود (موریلی و وینسنت[1]، ۲۰۰۹، ص. ۵۷). مرزها، پدیده‌هایی با ماهیت انسانی هستند که برای اثبات حقوق فیزیکی یک دولت بر یک قلمرو خاص، تشکیل شده‌اند. مارتین گلاسنر معتقد است که مرز نه یک خط، بلکه سطحی عمودی است که از طریق فضا و زمین و زیرزمین، دولت‌های همسایه را قطع می‌کند؛ هرچند این سطح روی زمین به‌صورت یک خط مشاهده شود (پاور و مارکوس[2]، ۲۰۰۳، ص. ۸٤)؛ به بیانی دیگر می‌توان گفت، مرزها خطوطی در فضا هستند که محدوده حاکمیت، مالکیت و صلاحیت در سطوح مختلف فردی، گروهی، ملی، منطقه‌ای را مشخص می‌کنند (جان‌پرور، ۱۳۹٦، ص. ۲۰).

٤. ۲. پارادیپلماسی (دیپلماسی موازی)

واژه «پارادیپلماسی» یا «دیپلماسی موازی» از دهۀ ۱۹۸۰ میلادی به کار برده شد، اما برای نخستین بار در مباحث آکادمیک، اندیشمند کانادایی به نام پانایوتیس سولداتوس ارائه کرد (سالداتوس[3]، ۱۹۹۰، ص. ٤۵) و سپس نویسنده آمریکایی ایوو دوچاسک این مفهوم را توسعه بخشید و به یکی از نظریه‌پردازان در این زمینه تبدیل شد (دوچاکسک[4]، ۱۹۹۸، ص. ۱۲۱). زمینه‌های شکل‌گیری و توسعه چنین مفهومی به این صورت بود که با کاهش نقش دولت‌ها در عصر جهانی شدن و افزایش نقش آفرینی بازیگران فروملی، زمینه نقش‌آفرینی فزایندۀ بازیگران فروملی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شده است؛ به‌گونه‌ای‌که بازیگران فروملی در عرصۀ سیاست خارجی نیز ورود یافته و ترجیح داده‌اند مسیرها و روش‌هایی را در سیاست خارجی برای تأثیرگذاری بر روابط بین‌الملل به کار گیرند که در چارچوب پارادیپلماسی تبیین‌شدنی است. حکومت‌های محلی با نظام‌مند کردن رویکردهای خود در عرصه روابط خارجی و با اتخاذ سیاست‌های فرامرزی، سعی کرده‌اند از رهگذر کاربست پارادیپلماسی، ضمن کاستن از تنگناهای پیش‌رو، به ارتقای فرصت‌های خویش برای تأثیرگذاری بر عرصه بین‌المللی بپردازند. در این رهگذر، جهانی شدن فرصتی مناسب را برای نقش‌آفرینی این تمامیت‌های خودمختار فراهم آورده است تا از رهگذر اتخاذ

1. Morelli & Vincent
2. Power & Marcus
3. Soldatos
4. Duchacek

سیاست‌های موازی با دولت‌ها جایگاه خود را در روابط بین‌الملل تثبیت و تحکیم کنند. آن‌ها با بهره‌گیری از فرایند جهانی‌شدن سعی کرده‌اند ارتباطات گسترده‌ای را با دیگر دولت‌های ملی، بازیگران فروملی و حتی سازمان‌های بین‌المللی برقرار کرده تا خود را در فضای جهانی‌شده جهانی کنند (ساسن[1]، ۲۰۱۰، ص. ۱۰۹، به نقل از دهشیری، ۱۳۹۲، ص. ۲).

پارادیپلماسی بیانگر ظرفیت و نقش‌آفرینی هویت‌های فروملی در عرصه سیاست خارجی و مشارکت آنان مستقل از حکومت مرکزی، در عرصه بین‌المللی در تعقیب منافع خاص بین‌المللی است. مناطق درون‌کشوری، دولت‌های فدرال، استان‌ها و شهرها به‌دنبال راه‌هایی برای ارتقای تجارت، سرمایه‌گذاری، همکاری و مشارکت در فهرستی طولانی از موضوع‌ها و خواستار برخورداری از سهمی عمده در تماس‌های فرامرزی هستند. این حکومت‌های فروملی یا منطقه‌ای با هدف ارتقای منافع خود در روابط بین‌الملل به گشودن خانه‌های فرهنگ و تجارت در سایر کشورها، پیوستن به شبکه‌های همکاری بین‌المللی، امضای معاهدات و توافق‌نامه‌ها با دولت‌های خارجی و بازیگران غیردولتی و گاه حتی چالش با سیاست خارجی رسمی حکومت مرکزی متبوع، از رهگذر صدور بیانیه‌های انتقادی یا انجام اقدام‌های مناقشه‌برانگیز مبادرت می‌ورزند. تمامی فعالیت‌های مزبور در عرصه سیاست خارجی و روابط بین‌الملل «پارادیپلماسی» یا «دیپلماسی موازی» نامیده می‌شود (کارناگو[2]، ۱۹۹۹، ص. ٦٧).

٤. ۳. دیپلماسی مرزی

دیپلماسی مرزی ازجمله مفاهیم جدیدی است که صاحب‌نظران و پژوهشگران عرصه مطالعات مرزی تعریف خاصی از آن را ارائه نکرده‌اند. با توجه به مفهوم دیپلماسی می‌توان مفهوم دیپلماسی مرزی را به این صورت بیان کرد: هنر ایجاد ارتباط سازنده بین کشورهای هم‌مرز یا تأثیرگذار بر مرزهای کشور، نیروی مرزی و ساکنان مرزی با یکدیگر به‌منظور حل و فصل مسالمت‌آمیز مسائل و مشکلات مرزی و در راستای دستیابی به راهبردهای کنترل و مدیریت بهتر مرزهای کشور. باید توجه داشت که دیپلماسی مرزی توانایی جلوگیری از برخوردهای تهاجمی و خصومت‌آمیز بین کشورها، کاهش بحران‌های مرزی، کاهش هزینه‌های

---

1. Sassen
2. Carnago

مالی و جانی در طول مرزها و... را برای کشورها دارد؛ بر این مبنا، کشورها برای اینکه بتوانند از این ظرفیت دیپلماسی مرزی برای دستیابی به اهداف خود بهره‌برداری کنند، نیاز است تا شناخت و درک لازم از دیپلماسی مرزی و مرزهای خود در ابعاد مختلف داشته باشند (جان-پرور، ۱۳۹٦، ص. ۷۷).

۵. یافته‌های تحقیق

۵. ۱. استخراج پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی

دیپلماسی به‌عنوان ابزار حل و فصل اختلافات، ایجاد فضای مناسب برای تعامل، جلوگیری از جنگ و توسعه روابط صلح‌آمیز، همواره مدنظر و موردنیاز جوامع بشری بوده است. به‌رغم تداوم کاربرد، به‌عنوان یک ابزار ضروری برای ارتباط میان جوامع، دیپلماسی طی قرون مختلف متحول شده و اشکال مختلفی یافته است (ظریف و سجادپور، ۱۳۹۱، ص. ٤٤). یکی از مهم‌ترین تحولات حاصل‌شده، ظهور و بروز دیپلماسی مرزی است که کشور ما نیازمند دیپلماسی مرزی است؛ بنابراین برای تحقق دیپلماسی مرزی باید ظرفیت و همه امکانات مرزی را به‌منظور رفع مشکلات و رفع اختلافات به کار گرفت. در شرایط کنونی جامعه، ضمن ملاحظات امنیتی و تجهیزات امنیتی باید برای آینده نیز کاری شود تا دیپلماسی مرزی به کار آید. کشور ایران با داشتن مرزهای طولانی و همسایگان متعدد و همچنین داشتن تنوع قومیتی زیاد، تقریباً در تمامی جهات با کشورهای همسایه شرایط ویژه‌ای دارد و باید بتوان با شناخت دقیق پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی، زمینه برای اجرایی کردن هرچه‌بهتر آن را فراهم آورد. برای دستیابی به این پارامترها تلاش شده است نظریه‌ها، دیدگاه‌ها و کارهایی که در حوزه مطالعات مرزی و دیپلماسی مرتبط با مرزها انجام شده است، بررسی و تحلیل شود؛ بر این اساس، حدود بیست و پنج نظریه و دیدگاه مرتبط با مرز و دیپلماسی مرزی بررسی شده است و شاخص‌های استخراج‌شده از آن‌ها در قالب جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. شاخص‌های نظریه‌ها و دیدگاه‌های پژوهش

مأخذ: یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

استخراج پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی از نظریه‌ها، دیدگاه‌ها و مطالعات گذشته		
ردیف	**نظریه‌ها و دیدگاه‌ها**	**شاخص‌ها**
۱	دیدگاه سیاست مرزی (جان پرور،۱۳۹۱. ص ۱۷۳)	مهاجرت، ورود و خروج کالا، جمع آوری عوارض گمرکی، جلوگیری از قاچاق سلاح و مواد مخدر، کنترل گسترش بیماری ها، حمایت از صنایع و اقتصاد داخلی
۲	دیدگاه تعداد همسایگان (کریمی پور، ۱۳۷۹. ص ۱۷-۱٦)	صدور بحران(تعداد بالا همسایگان سبب ایجاد بحران و درگیری می شود)، تراکم تهدید مستقیم، تراکم اختلافات، اختلافات ارضی و مرزی، اختلاف بر سر منابع مشترک و حق آبه رودخانه های مرزی، مسائل عملکردی مرز، برخورد های ایدئواوژیکی
۳	دیدگاه نگرش دوکشور به یکدیگر (جان پرور، ۱۳۹۱. ص ۲۳۵)	نگرش دوستانه همرا با اعتماد، نگرش خصمانه همراه با عدم اعتماد
٤	دیدگاه نگرش حکومت و مردم به مرز (جان پرور، ۱۳۹۱.ص ۲۳۵)	محدود کننده فضای اعمال حاکمیت، همگن سازی فرهنگی-اقتصادی- سیاسی، ایجاد یا تقویت هویت ملی، تقویت اتحاد ملی، مشروعیت بخشیدن به خود، حمایت از تولیدات و صنایع داخلی
۵	دیدگاه کشمکش با سیاست بین‌الملل (هاس، ۱۹۹٦. ص ۱٦-۱۵)	موقعیت منطقه مرزی، منافع سیاسی کشورهای هم مرز، نوع و چگونگی کنش با بازیگران بین المللی، حمایت یا عدم حمایت بین المللی، سیاست خارجی کشورهای هم مرز، سیاست نظامی کشورهای هم مرز، تبادلات سرزمینی، اندازه سرزمین مورد مناقشه، رشدجمعیت، رشد و گسترش قلمرو
٦	مدل کشمکش مرتبط با عوامل قومی و مذهبی (افشردی و جان پرور، ۱۳۹۲. ص۷۰)	هویت قومی، دنباله دار بودن قومیت در دو سوی مرز، پیوند مذهبی با مرکز، پیوند مذهبی- قومی با فراسوی مرز داشتن تفاوت های قومی و مذهبی، مهاجرت (انتقال اشتراکات از یک منطقه به منطقه دیگر)
۷	دیدگاه کشمکش مرتبط با میراث تاریخی (افشردی و جان پرور، ۱۳۹۲. ص ۷۰)	تاریخچه شکل گیری مرز، روند شکل گیری مرز، وجود مناقشات سرزمینی، تحمیل جنگ و منازعات مرزی و سرزمینی
۸	دیدگاه تأثیرات قرارگیری یک گروه قومی در دو سوی مرز بر کنترل مرزها (یوسفی، ۱۳۹٤. ص ۱۳۸-۱۳٦)	عوامل جغرافیایی: فاصله جغرافیایی، شرایط محیطی، پیوستگی طبیعی با فراسوی مرز، عدالت جغرافیایی؛ عوامل جمعیتی: توزیع پراکنده جمعیت، جمعیت جوان، سرمایه اجتماعی، کیفیت جمعیت، کمیت جمعیت؛ عوامل فرهنگی: پیوستگی فرهنگی، تفاوت با مرکز، ساختار قومی و قبیله‌ای، پیوندهای زبانی و مذهبی، تعصبات قومی؛

استخراج پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی از نظریه‌ها، دیدگاه‌ها و مطالعات گذشته		
ردیف	نظریه‌ها و دیدگاه‌ها	شاخص‌ها
		عوامل اقتصادی: توسعه نیافتگی، فقر و تنگدستی، بیکاری، دسترسی به امکانات جمعیت، تجارت و منافع مشترک؛ عوامل سیاسی: تبعیض‌های سیاسی، نبود بازیگری و نقش‌آفرینی، بی‌ثباتی سیاسی، نخبگان سیاسی، آرمان استقلال‌طلبی؛ عوامل نظامی-امنیتی: تراکم تهدید، کنترل نشدن مرزها، تروریسم، نیروهای فرامرزی، آمایش مناطق مرزی
۹	نظریه کنترل و مدیریت مرزها در حال بین‌المللی شدن (جان پرور، ۱۳۹٦. ص ۲۰۹-۲۰۷)	ایجاد پیوند و همبستگی بین مرزها، موقعیت استراتژیک، قاچاق مواد مخدر
۱۰	مدل مدیریت مرزهای زمینی (Blake,1998. P. 55-59)	همکاری‌های مرزی، مدیریت مرز، مدیریت دسترسی، مدیریت امنیت، مدیریت منابع فرامرزی، مدیریت زیست‌محیطی، مدیریت بحران
۱۱	آمایش مناطق مرزی (جان پرور، ۱۳۹٦. ص ۹۱)	دوری از مرکز، ضدیت سیستمی، انزوای جغرافیایی، ناپایداری سکونت، توسعه‌نیافتگی، تبادلات مرزی، پیوندهای فرهنگی و قومی، تهدیدات خارجی
۱۲	مدل ماتینز (مارتینز، ۱۹۹٤. ص ۵)	سیاست‌های مرزی، محدودیت‌های مرزی، سطح تعامل بین دو بازیگر، نوع نگرش به کشور هم‌مرز
۱۳	اختلاف سطح توسعه و مناطق مرزی (زرقانی، ۱۳۸۰. ص ٤۲)	قاچاق، عبور و مرور افراد غیرمجاز، فقر، بیکاری، تفاوت قیمت در دو سوی مرز
۱٤	نظریه پیترهاگت (هاگت، ۱۳۸۲. ص ۳۷۲)	محصور بودن در خشکی، آب‌پخشان، مرزهای نامشخص در بستر رودخانه، دریاچه مشترک، موقعیت بالادست و پایین‌دست داشتن، گروه‌های قومی با دنباله فراسوی مرز، قرارگیری گروه قومی در دوسوی مرز، کوچ‌نشینان، دستکاری اقلیم، منابع مشترک مرزی، نداشتن منابع حیاتی در داخل کشور، جداافتادگی گروه‌های قومی
۱۵	نظریه هاوس (هاوس، ۱۹۸۲. ص ۱۱)	سطح توسعه متفاوت در دو سوی مرز، وضع توسعه اقتصادی منطقه مرزی، توسعه فرهنگی در منطقه مرزی، ویژگی‌های خاص فرهنگی، سیاست ارتباطی دو کشور هم‌مرز، سیاست داخلی درمورد مرز، سیاست ارتباطی، کنترل آلودگی آب، مهاجرت
۱٦	نظریه سافر، ۱۹۹٤. ص ۱۸۸).	پیوند قومی ونژادی با فراسوی مرز، پیوند دینی و زبانی در دو سوی مرز، پیوند فرهنگی مرزنشینان با مرکز
۱۷	دیدگاه پارادایم جهانی	ظهور قدرت‌های جدید، ایجاد فرصت برای تعامل با کشورها، یکپارچگی و وحدت انسان‌ها

پارامترهای استخراج‌شده از نظریه‌ها و دیدگاه‌های مرتبط با مرزها و دیپلماسی که بــه نظـر می‌رسد بر دیپلماسی مرزی مؤثر داشته باشند، پارامترهایی‌اند که در ۱۰ بعد دسته‌بندی شده‌اند و عبارت‌اند از:

سرزمینی: ژئومورفولوژی منطقه مرزی، دوری از مرکز (مسافت)، انزوای جغرافیایی طبیعی (توپوگرافی کشور)، موقعیت جغرافیایی مرز، شکل مرز (محدب، مقعـر یـا مسـتقیم)، شـرایط محیطی منطقه مرزی، پیوستگی طبیعی با فراسوی مرز، موقعیت ترانزیتی؛

جمعیتی: تعداد جمعیت دو کشور هم‌مرز؛ سـاختار جمعیـت (سـن و جـنس)، مهـاجرت، تراکم جمعیت، تعداد جمعیت ساکن در منطقه مرزی، ویژگی‌های کمّی جمعیت مناطق مرزی، پیوندهای خویشاوندی با فراسوی مرز، نگرش ساکنان مرزی به مرز؛

اجتماعی-فرهنگی: زبان مشترک دو سوی مرز، مذهب مشترک دو سوی مـرز، پیوسـتگی فرهنگی با مرکز، پیوستگی فرهنگی با فراسوی مرز، ساختار اجتماعی منطقـه مـرزی، فرهنـگ تعاملی؛

سیاسی-حاکمیتی: تعدد همسایگان، تأمین ثبات، ثبات یا بی‌ثباتی سیاسی مدیریت سیاسی، سیاست خارجی دو کشور درقبال یکدیگر، سیاست ارتباطی دو کشور هـم‌مـرز، سیاسـت‌های داخلی درمورد مناطق مرزی (دیدگاه یک کشور درباره مناطق پیرامونی و مرزها)، ایدئولوژی و راهبردهای دو کشور هم‌مرز، سیاست مرزی (مرزهای باز، بسـته یـا نیمـه‌بسـته)، شـباهت یـا تفاوت نظام سیاسی دو کشور همسایه، نخبگان سیاسی، منافع سیاسی کشورهای هم‌مرز؛

اقتصادی: نوع نظام اقتصادی دو سوی مرز، سطح توسعه در دو طرف مرز، منـابع مشـترک مرزی، سطح ارتباطات اقتصادی بین دو کشور، منابع دردسـترس، موقعیـت گـذرگاهی منطقـه مرزی، تفاوت قیمت در دوسوی مرز، میزان بیکـاری در دو سـوی مـرز، مـدیریت دسترسـی، سیاست‌های گمرکی؛

امنیتی-دفاعی: سیاست دفاعی دو کشور هم‌مرز، موقعیت استراتژیک منطقه مرزی، وجـود همسایه بی‌ثبات و ناامن، تهدیدهای خارجی، قراردادهای نظامی دول همسـایه بـا قـدرت‌های

معارض فرامنطقه‌ای (ایجاد پایگاه نظامی، برگزاری مانور نظامی و...)، چگونگی مدیریت مرز، نیروهای فرامرزی، همکاری‌های امنیتی منطقه مرزی؛

تاریخی: ارزش تاریخی منطقه مرزی، وقایع و حوادث تأثیرگذار بر فضای منطقه مرزی، وجود آثار باستانی در منطقه مرزی، تاریخچه و طول زمان شکل‌گیری مرز، نحوه شکل‌گیری مرز، نگرش تاریخی دو کشور به یکدیگر؛

ژئوپلیتیکی: قرارگیری در یک منطقه ناامن، ساختار ژئوپلیتیک منطقه، ساختار ژئوپلیتیک جهانی، نوع و چگونگی کنش کشورهای هم‌مرز با بازیگران بین‌المللی، نیروهای مداخله‌گر، تروریسم بین‌المللی، موقعیت ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی منطقه مرزی؛

هویتی- حقوقی: تاریخچه شکل‌گیری مرزی، روند شکل‌گیری مرز، وجود آثار باستانی شاخص در مناطق مرزی، وجود مدفن مفاخر و اسطوره‌های ملی یا دینی یک کشور در مناطق مرزی، وجود ابهام در قراردادها، تعلقات تاریخی؛

فنی و تکنولوژیک: تکنولوژی کنترل مدیریت مرزها، تکنولوژی‌های ارتباطی و تعاملی، هم‌افزایی تکنولوژیک، سطح تکنولوژی.

۵. ۲. آزمون و رتبه‌بندی پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی

برای اینکه بتوان پارامترهای مؤثر بر دیپلماسی مرزی را که از نظریه‌ها و دیدگاه‌های مرتبط استخراج شده است، ارزیابی کرد و آن‌ها را رتبه‌بندی کرد، این پارامترها در قالب پرسشنامه در اختیار دو گروه از صاحب‌نظران علمی و اجرایی در حوزه مطالعات مرزی قرار داده شد. در این بخش برای بررسی رتبه‌بندی عوامل مؤثر و میزان عدم قطعیت آن‌ها از آزمون رتبه‌ای فریدمن استفاده می‌شود. آزمون فریدمن که به آزمون تحلیل واریانس دوطرفه معروف است، همانند آزمون F است و زمانی به کار می‌رود که مقیاس اندازه‌گیری حداقل در سطح سنجش ترتیبی باشد. یکی از پیش‌فرض‌های آزمون F این است که باید واریانس گروه‌ها همگن باشد؛ درحالی‌که این شرط در مقیاس‌های رتبه‌ای کمتر رعایت می‌شود (منصورفر، ۱۳۸٤، ص. ۷۷). نتایج آزمون رتبه‌ای فریدمن عبارت است از:

۱- در بعد سرزمینی، پارامترهایی که آماره آن‌ها بیشتر از ٤,٥ بوده است و بیشترین تأثیرپذیری را داشتند، عبارت‌اند از: موقعیت ترانزیتی، اختلافات ارضی و مرزی، وسعت منطقه مرزی، شکل مرز، پیوستگی طبیعی بافراسوی مرز، میزان فاصله از مرکز، موقعیت جغرافیایی مرز. با توجه به جدول ۲، تأثیرپذیری پارامتر موقعیت ترانزیتی در بعد سرزمینی در رتبه اول قرار گرفته و انزوای جغرافیایی با قرار گرفتن در اخرین رتبه، کمترین میزان تأثیرپذیری را داشته است.

جدول ۲. تحلیل بعد سرزمینی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

بعد سرزمینی		
پارامترها	**آماره**	**رتبه**
موقعیت ترانزیتی	٦,٥١	۱
اختلافات ارضی و مرزی	٥,٨٢	۲
وسعت منطقه مرزی	٥,٣٧	۳
شکل مرز	٥,٣١	٤
پیوستگی طبیعی با فراسوی مرز	٤,٧٠	٥
میزان فاصله از مرکز	٤,٥٧	٦
موقعیت جغرافیایی مرز	٤,٥٦	۷
ژئومورفولوژی منطقه مرزی	٤,٢٣	۸
انزوای جغرافیایی	۳,۹۳	۹

۲- در بعد جمعیتی می‌توان اشاره کرد پارامترهایی که بیشترین تأثیرپذیری را نشان می-دهند و از نظر رتبه‌دهی در آماره بیشتر از ٤,٥ قرار گرفته‌اند، عبارت‌اند از: ساختار جمعیت، مهاجرت، نگرش ساکنان مرزی به مرز، تراکم جمعیت. در بین تمامی پارامترها، پارامتر ساختارجمعیت در بیشترین حد تأثیرپذیری و پارامتر ویژگی‌های کمّی مناطق مرزی در کمترین حد تأثیرپذیری قرار گرفته‌اند.

جدول ۳. تحلیل بعد جمعیتی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

جمعیتی		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
ساختار جمعیت	۵,۱۸	۱
مهاجرت	۵,۱۱	۲
نگرش ساکنان مرزی به مرز	٤,۸۱	۳
تراکم جمعیت	٤,۷۳	٤
پیوندهای خویشاوندی با فراسوی مرز	٤,۲۸	۵
پراکندگی جمعیت ساکن در منطقه مرزی	٤,۲۱	٦
تعداد جمعیت در کشور هم مرز	۳,۹۱	۷
ویژگی‌های کمّی جمعیت مناطق مرزی	۳,۷۷	۸

۳- در بعد اجتماعی و فرهنگی، تمامی پارامترها در آماره کمتر از ٤,۵ قرار دارند و هر شش پارامتر بررسی‌شده در پژوهش، در کمترین میزان تأثیرپذیری از دیپلماسی مرزی قرار گرفته‌اند.

جدول ٤. تحلیل بعد اجتماعی و فرهنگی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اجتماعی و فرهنگی		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
مذهب مشترک دو سوی مرز	۳,۷۳	۱
ساختاراجتماعی منطقه مرزی	۳,٦۷	۲
پیوستگی فرهنگی با فراسوی مرز	۳,۵۰	۳
پیوستگی فرهنگی بامرکز	۳,٤۳	٤
زبان مشترک دو سوی مرز	۳,٤۱	۵
فرهنگ تعاملی منطقه مرزی	۳,۲٦	٦

٤- بعد سیاسی و حاکمیتی که در آن یازده پارامتر بررسی شده است که تمامی آن‌ها در آماره بیشتر از ٤,۵ قرار گرفته‌اند و پذیرفتنی‌اند. پارامتر سیاست‌های داخلی درمورد منطقه

مرزی، بیشترین میزان تأثیرگذاری را و پارامتر تعداد همسایگان، کمترین میـزان تأثیرپـذیری را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۵. تحلیل بعد سیاسی و حاکمیتی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

سیاسی و حاکمیتی		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
سیاست های داخلی درمورد مناطق مرزی	٦,٦٨	۱
همگنی یا ناهمگنی نظام سیاسی دو کشور هم‌مرز	٦,٥٢	۲
سیاست خارجی دو کشور درقبال یکدیگر	٦,٥١	۳
منافع سیاسی کشورهای هم‌مرز	٦,٤٩	٤
توافقات و قراردادهای سیاسی و حاکمیتی بین دو کشور هم‌مرز	٦,١٠	٥
ایدئولوژی و راهبردهای دو کشور هم‌مرز	٥,٩٧	٦
ثبات یا بی ثباتی مدیریت سیاسی دو کشور هم‌مرز	٥,٦٧	۷
سیاست ارتباطی دو کشور هم‌مرز	٥,٦٣	۸
سیاست مرزی	٥,٥٣	۹
نخبگان سیاسی	٥,٥١	۱۰
تعداد همسایگان	٥,٣٩	۱۱

٥- در بعد اقتصادی، ۱۰ پارامتر بررسی شده است که تمامی این پارامترها در آماره بیشـتر از ٤,٥ قرار دارند و همه آن‌ها تأیید و پذبرفته شده‌اند. بیشترین میزان تأثیرپذیری را پارامترهای توافقات و قراردادهای اقتصادی بین دو کشور هم‌مرز و سیاست‌های گمرکـی و اقتصـادی دو کشور هم‌مرز با رتبه یکسان و کمترین میزان تأثیرپذیری را پارامتر میزان بیکاری در دو سـوی مرز به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ٦. تحلیل بعد اقتصادی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

اقتصادی		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
توافقات و قراردادهای اقتصادی بین دو کشور هم‌مرز	٥,٨٩	۱

اقتصادی		
پارامتر	آماره	رتبه
سیاست‌های گمرکی و اقتصادی دو کشور هم‌مرز	٥,٨٩	٢
سطح توسعه در دو طرف مرز	٥,٨٧	٣
سیاست‌های اقتصاد داخلی درباره مناطق مرزی	٥,٧٨	٤
ثبات و بی‌ثباتی اقتصادی کشور هم‌مرز	٥,٦٤	٥
نوع نظام اقتصادی در دوسوی مرز	٥,٥٨	٦
سطح ارتباطات اقتصادی بین دو کشور	٥,٤٦	٧
موقعیت گذرگاهی منطقه مرزی	٥,٢٤	٨
منابع مشترک مرزی	٤,٩٩	٩
میزان بیکاری در دو سوی مرز	٤,٦٧	١٠

٦- در بعد امنیتی و دفاعی، هشت پارامتر بررسی شده است که از میان آن‌ها پنج شاخص تأیید و پذبرفته می‌شود و در آماره میزان تأثیرپذیری بیشتر از ٤,٥ قرار دارند که عبارت‌اند از: تهدیدهای خارجی نسبت به دو کشور هم‌مرز، توافقات و قراردادهای دفاعی و امنیتی بین دو کشور هم‌مرز، وجود همسایه بی‌ثبات و ناامن، قراردادهای نظامی دو کشور هم‌مرز با کشورهای منطقه‌ای و جهانی، چگونگی کنترل و مدیریت مرز. در این راستا کمترین تأثیرپذیری را پارامتر سیاست دفاعی دو کشور هم‌مرز به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ٧. تحلیل بعد امنیتی و دفاعی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ١٣٩٨

امنیتی و دفاعی		
پارامتر	آماره	رتبه
تهدیدهای خارجی دربارهٔ دو کشور هم‌مرز	٤,٨٠	١
توافقات و قراردادهای دفاعی-امنیتی بین دو کشور هم‌مرز	٤,٧٦	٢
وجود همسایه بی‌ثبات و ناامن	٤,٦٨	٣
قراردادهای نظامی دو کشور هم مرز با کشورهای منطقه‌ای و جهانی	٤,٦٣	٤
چگونگی کنترل و مدیریت مرز	٤,٥٢	٥
برنامه‌های مشترک و کنترل و مدیریت مسائل مرزی	٤,٤٣	٦
موقعیت استراتژیک منطقه مرزی	٤,١٤	٧

امنیتی و دفاعی		
پارامتر	آماره	رتبه
سیاست دفاعی دو کشور هم‌مرز	٤,٠٣	٨

۷- در بعد تاریخی تمامی پارامترها در کمترین حد تأثیرپذیری قرار دارند و آماره تمامی آن‌ها کمتر از ٤,٥ است.

جدول ۸. تحلیل بعد تاریخی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

تاریخی		
پارامتر	آماره	رتبه
نگرش تاریخی دو کشور به یکدیگر	٤,٢٠	١
وجود آثار باستانی در منطقه مرزی	٣,٨٣	٢
ارزش تاریخی منطقه مرزی	٣,٦١	٣
تاریخچه و طول زمان شکل‌گیری مرز	٣,٣٨	٤
وقایع و حوادث تأثیرگذار بر فضای منطقه مرزی	٣,٣٠	٥
نحوه شکل‌گیری مرز	٢,٦٨	٦

۸- در بعد ژئوپلیتیکی هشت پارامتر بررسی شده است که چهار پارامتر در آماره بیشتر از ٤,٥ قرار دارند و تأیید و پذیرفته شده‌اند که عبارت‌اند از: تروریسم بین‌المللی، وجود یا نبود نیروهای مداخله‌گر، ساختار ژئوپلیتیک جهانی، موقعیت ژئوپلیتیکی. همچنین پارامتر ساختار ژئوپلیتیک منطقه در کمترین میزان تأثیرپذیری قرار دارد.

جدول ۹. تحلیل بعد ژئوپلیتیکی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

ژئوپلیتیکی		
پارامتر	آماره	رتبه
تروریسم بین‌المللی	٥,٣١	١
وجود یانبود نیروهای مداخله‌گر	٥,٠٨	٢

ژئوپلیتیکی		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
ساختار ژئوپلیتیک جهانی	۵,۰۲	۳
موقعیت ژئوپلیتیکی	٤,٨٠	٤
موقعیت ژئواکونومیکی منطقه مرزی	٤,٠٨	۵
قرارگیری در یک منطقهناامن	٤,٠١	٦
مناسبات قدرت بین دو کشور هم‌مرز با سایر بازیگران	۳,۹۸	۷
ساختار ژئوپلیتیک منطقه	۳,۷۲	۸

۹- در بعد هویتی و حقوقی تمام پنج پارامتر بررسی‌شده در آماره کمتر از ٤,٥ قرار گرفته‌اند که در کمترین میزان تأثیرپذیری از دیپلماسی مرزی قراردارند.

جدول ۱۰. تحلیل بعد هویتی و حقوقی با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

هویتی و حقوقی		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
وجود ابهام یا نبود ابهام در قراردادها و توافقات مرزی	۳,۲۷	۱
نگرش به هویت محلی و ملی	۳,۱۰	۲
مهاجران غیرقانونی	۳,۰۹	۳
احساس برابری یا نابرابری حقوقی دربارۀ مرکز	۲,۸۹	٤
نوع نگرش حکومت به مرز (به‌عنوان ابزار ملت‌سازی و اتحاد)	۲,٦٦	۵

۱۰- در بعد فنی و تکنولوژیک چهار پارامتر بررسی‌شده در آماره کمتر از ٤,٥ قرار گرفته‌اند که در کمترین میزان تأثیرپذیری از دیپلماسی مرزی قرار دارند.

جدول ۱۱. تحلیل بعد فنی و تکنولوژیک با آزمون فریدمن

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

فنی و تکنولوژیک		
پارامتر	**آماره**	**رتبه**
سطح تکنولوژی	۲,۹۳	۱

فنی و تکنولوژیک		
پارامتر	آماره	رتبه
هم‌افزایی تکنولوژیک	۲,۸۹	۲۲
وجود تکنولوژی کنترل و مدیریت بهینه و به روز مرزی	۲,٤٤	۳۳
توافقات برای استفاده از تکنولوژی‌های ارتباطی و تعاملی	۱,۷۳	٤٤

۵. ۳. تحلیل شاخص‌ها براساس آزمون همبستگی

در تحلیل اثرات ابعاد ده‌گانهٔ سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک، از آزمون رگرسیون استفاده شده است، بنابراین ابتدا رابطه متغیرهای سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک با دیپلماسی مرزی توسط آزمون همبستگی پیرسون بررسی شد. سپس تأثیر آن‌ها بر متغیر مستقل با رگرسیون چندمتغیره بررسی شد. نتایج جدول ۱۲ نشان می‌دهد، بعد سرزمینی با آماره پیرسون ۰,۷۱٤ ، بعد جمعیتی با آماره پیرسون ۰,۵٦۲، بعد اجتماعی وفرهنگی با آماره پیرسون ۰,۷۹۸، بعد سیاسی و حاکمیتی با آماره پیرسون ۰,۷۲۲، بعد اقتصادی با آمار پیرسون ۰,۵۳٤، بعد امنیتی و دفاعی با آماره پیرسون ۰,۷۵٤، بعد تاریخی با آماره پیرسون ۰,٦۳۲، بعد ژئوپلیتیکی با آماره پیرسون ۰,۷٦٦، بعد هویتی و حقوقی با آماره پیرسون ۰,٤۹۸ و بعد فنی و تکنولوژیک با آماره پیرسون ۰,۵۰۲ با دیپلماسی مرزی رابطه‌ای مستقیم با شدت قوی دارند؛ یعنی با افزایش و تشدید ابعاد سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک، تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی نیز افزایش می‌یابد. همچنین با توجه به میزان معناداری به‌دست‌آمده، رابطه هر ۱۰ بعد (سرزمینی، جمعیتی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و حاکمیتی، اقتصادی، امنیتی و دفاعی، تاریخی، ژئوپلیتیکی، هویتی و حقوقی، فنی و تکنولوژیک) با دیپلماسی مرزی معنادار است و قابلیت تعمیم به کل جامعه را دارد.

جدول ۱۲. همبستگی ۱۰ بعد دیپلماسی مرزی

یافته های پژوهش، ۱۳۹۸

		دیپلماسی مرزی	سرزمینی	جمعیتی	اجتماعی و فرهنگی	سیاسی و حاکمیتی	اقتصادی	امنیتی و دفاعی	تاریخی	ژئوپلیتیکی	هویتی و حقوقی	فنی و تکنولوژیک
دیپلماسی مرزی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری تعداد	۱ ۴۵	۰,۷۱۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۶۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۲۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۳۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۵۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۶۳۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۷۶۶ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۰۲ ۰,۰۰۰ ۴۵
سرزمینی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری تعداد	۰,۷۱۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۴۵	۰,۳۱۹ ۰,۰۳۲ ۴۵	۰,۴۱۵ ۰,۰۵ ۴۵	۰,۴۶۹ ۰,۰۱ ۴۵	۰,۲۹۶ ۰,۰۴۸ ۴۵	۰,۴۴۷ ۰,۰۲ ۴۵	۰,۴۰۰ ۰,۰۶ ۴۵	۰,۵۱۸ ۰,۰۰ ۴۵	۰,۱۱۷ ۰,۴۴۳ ۴۵	۰,۳۹۴ ۰,۰۷ ۴۵
جمعیتی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری تعداد	۰,۵۶۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۱۹ ۰,۰۳۲ ۴۵	۱ ۴۵	۰,۵۳۷ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۱۸۸ ۰,۲۱۶ ۴۵	۰,۱۰۶ – ۰,۴۸۹ ۴۵	۰,۲۸۱ ۰,۶۲ ۴۵	۰,۳۱۷ ۰,۰۳۴ ۴۵	۰,۷۷۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۰۳ ۰,۱۸۱ ۴۵	۰,۳۹۷ ۰,۰۷ ۴۵
اجتماعی و فرهنگی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری تعداد	۰,۷۹۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۱۵ ۰,۰۵ ۴۵	۰,۵۳۷ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۴۵	۰,۵۸۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۸۴ ۰,۱۰۱ ۴۵	۰,۷۳۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۳۸ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۶۳۱ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۹۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۶۶ ۰,۰۷۸ ۴۵
سیاسی و حاکمیتی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری تعداد	۰,۷۷۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۴۶۹ ۰,۰۱ ۴۵	۰,۱۸۸ ۰,۲۱۶ ۴۵	۰,۵۸۰ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۴۵	۰۵۴۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۹۳ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۵۷۷ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۳۷۰ ۰,۰۱۲ ۴۵	۰,۲۷۸ ۰,۰۶۵ ۴۵	۰,۲۸ ۰,۰۵۴ ۴۵
اقتصادی	همبستگی پیرسون مقدار معناداری تعداد	۰,۵۳۴ ۰,۰۰۰ ۴۵	۰,۲۹۶ ۰,۰۴۸ ۴۵	۰,۱۰۶ – ۰,۴۸۹ ۴۵	۰,۲۴۸ ۰,۱۰۱ ۴۵	۰,۵۴۲ ۰,۰۰۰ ۴۵	۱ ۴۵	۰,۳۴۲ ۰,۰۲۱ ۴۵	۰,۳۰۳ ۰,۴۳ ۴۵	۰,۱۴۸ ۰,۳۳۳ ۴۵	۰,۱۷۷ ۰,۲۴۳ ۴۵	۰,۲۷۰ ۰,۰۷۳ ۴۵

		دیپلماسی مرزی	سرزمینی	جمعیتی	اجتماعی و فرهنگی	سیاسی و حاکمیتی	اقتصادی	امنیتی و دفاعی	تاریخی	ژئوپلیتیکی	هویتی و حقوقی	فنی و تکنولوژیک
امنیتی و دفاعی	همبستگی پیرسون	٠,٧٥٤	٠,٤٤٧	٠,٢٨١	٠,٧٣١	٠,٥٩٣	٠,٣٤٢	١	٠,٢٦٦	٠,٤٥٦	٠,٦٧٢	٠,٢٤٣
	مقدار معناداری	٠,٠٠٠	٠,٠٢	٠,٠٦٢	٠,٠٠٠	٠,٠٠٠	٠,٢١		٠,٠٧٧	٠,٠٢	٠,٠٠٠	٠,١٠٨
	تعداد	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥
تاریخی	همبستگی پیرسون	٠,٦٣٢	٠,٤٠٠	٠,٣١٧	٠,٤٣٨	٠,٥٧٧	٠,٣٠٣	٠,٢٦٦	١	٠,٤٩٥	٠,٢٤٣	٠,١٣٦
	مقدار معناداری	٠,٠٠٠	٠,٠٠٦	٠,٠٣٤	٠,٠٠٣	٠,٠٠٠	٠,٠٤٣	٠,٠٧٧		٠,٠٠١	٠,١٠٨	٠,٣٧١
	تعداد	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥
ژئوپلیتیکی	همبستگی پیرسون	٠,٧٦٦	٠,٥١٨	٠,٧٧٠	٠,٦٣١	٠,٣٧٠	٠,١٤٨	٠,٤٥٦	٠,٤٩٥	١	٠,٣٠١	٠,٤٠٢
	مقدار معناداری	٠,٠٠٠	٠,٠٠٠	٠,٠٠٠	٠,٠٠٠	٠,٠١٢	٠,٣٣٣	٠,٠٠٢	٠,٠٠١		٠,٤٤	٠,٠٠٦
	تعداد	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥
هویتی و حقوقی	همبستگی پیرسون	٠,٤٩٨	٠,١١٧	٠,٢٠٣	٠,٥٩٢	٠,٢٧٨	٠,١٧٧	٠,٦٧٢	٠,٢٤٣	٠,٣٠١	١	٠,٠٦٠
	مقدار معناداری	٠,٠٠٠	٠,٤٤٣	٠,١٨١	٠,٠٠٠	٠,٠٦٥	٠,٢٤٣	٠,٠٠٠	٠,١٠٨	٠,٠٤٤		
	تعداد	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥
فنی و تکنولوژیک	همبستگی پیرسون	٠,٥٠٢	٠,٣٩٤	٠,٣٩٧	٠,٢٦٦	٠,٢٨٩	٠,٢٧٠	٠,٢٤٣	٠,١٣٦	٠,٤٠٢	٠,٠٦٠	١
	مقدار معناداری	٠,٠٠٠	٠,٠٠٧	٠,٠٠٧	٠,٧٨	٠,٠٥٤	٠,٠٧٣	٠,١٠٨	٠,٣٧١	٠,٠٦	٠,٦٩٥	
	تعداد	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥	٤٥

٥. ٤. تحلیل شاخص‌ها براساس آزمون رگرسیون

٥. ٤. ١. بعد سرزمینی

در تحقیق حاضر پارامترها مشخص در قالب ١٠ بعد به‌عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند که سعی بر آن بوده است تا رابطه آن‌ها با متغیر وابسته در این تحقیق سنجیده

شود. برای بررسی رابطه خطی موجود بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته، از روش تحلیل رگرسیون خطی استفاده شد. در این روش به مطالعه تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته پرداخته شده است.

همان‌طورکه در جدول ۱۳ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۱٤ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰,۵۱۰ است، نشان می‌دهد که ۵۱ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل سرزمینی وابسته است.

جدول ۱۳. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۱٤	۰,۵۱۰	۰,٤۹۹	۰,۱۹٤۱۹

نتایج جدول ۱٤ نشان می دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (٤٤,۸۰۲) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۱٤. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,٦۹۰	۱	۱,٦۹۰	٤٤,۸۰۲	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,٦۲۲	٤۳	۰,۰۳۸		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ۱۵، تأثیر متغیر بعد سرزمینی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد سرزمینی با ضریب رگرسیونی ۰,۳۸۹ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست.

درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد سرزمینی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷۱٤ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۱۵. میزان تأثیر متغیر بعد سرزمینی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,۳۷۳		۱۲,۳۲۸	۰,۰۰۰	معنادار است
بعد سرزمینی	۰,۳۸۹	۰,۷۱٤	٦,٦۹۳	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد سرزمینی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ۲. بعد جمعیتی

همان‌طورکه در جدول ١٦ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۵٦۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰,۳۰۰ است، نشان می‌دهد، ۳۰ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل جمعیتی وابسته است.

جدول ١٦. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۵٦۲	۰,۳۱٦	۰,۳۰۰	۰,۲۲۹۵۸

نتایج جدول ۱۷ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۱۹,۸۲۳) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۱۷. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۰۴۵	۱	۱,۰۴۵	۱۹,۸۲۳	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۲,۲۶۶	۴۳	۰,۵۳		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۱۸، تأثیر متغیر بعد جمعیتی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد جمعیتی با ضریب رگرسیونی ۰,۴۱۷ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد جمعیتی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۵۶۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۱۸. میزان تأثیر متغیر بعد جمعیتی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,۱۳۱		۶,۲۳۱	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد جمعیتی	۰,۴۱۷	۰,۵۶۲	۴,۴۵۲	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد جمعیتی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ۴. ۳. بعد اجتماعی و فرهنگی

همان‌طورکه در جدول ۱۹ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۹۸ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰,۶۲۸ است، نشان می‌دهد، ۶۲ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل اجتماعی و فرهنگی وابسته است.

جدول ۱۹. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۹۸	۰,۶۳۷	۰,۶۲۸	۰,۱۶۷۲۷

نتایج جدول ۲۰ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۷۵,۳۳۶) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادراست میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۰. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۲,۱۰۸	۱	۲,۱۰۸	۷۵,۳۳۶	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,۲۰۳	۴۳	۰,۲۸		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ۲۱، تأثیر متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی با ضریب رگرسیونی ۰,۵۷۲ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذار است. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,٥٦۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۲۱. میزان تأثیر متغیر بعد اجتماعی و فرهنگی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱,٤٦۸		۵,۸۲۳	۰,۰۰۰	معنادار است
بعد اجتماعی و فرهنگی	۰,۵۷۲	۰,۷۹۸	۸,٦۸۰	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد اجتماعی و فرهنگی در افـزایش نقـش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ٤. بعد سیاسی و حاکمیتی

همان‌طورکه در جدول ۲۲ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۲۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، امـا مقـدار ضـریب تعیین تعدیل‌شده که برابر بـا ۰,۵۸٦ اسـت، نشـان مـی‌دهـد، ۵۸ درصـد از کـل تأثیرگـذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل سیاسی و حاکمیتی وابسته است.

جدول ۲۲. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷۷۲	۰,۵۹٦	۰,۵۸٦	۰,۱۷٦٤۲

نتایج جدول ۲۳ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقـدار آزمـون F (٦۳,۳۹۰) در سـطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مسـتقل قـادر اسـت میـزان تأثیرگـذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۳. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۹۷۳	۱	۱,۹۷۳	٦۳,۳۹۰	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,۳۳۸	٤۳	۰,۰۳۱		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ٢٤، تأثیر متغیر بعـد سیاسـی و حـاکمیتی بـر دیپلماسـی مـرزی معنادار است. متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی با ضریب رگرسیونی ۰,۵۷۱ بـر متغیـر دیپلماسـی

مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷۷۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۲٤. میزان تأثیر متغیر بعد سیاسی و حاکمیتی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱,۵۰۹		٥,٥٩٧	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد سیاسی و حاکمیتی	۰,٥٧١	۰,۷۷۲	۷,۹٦۲	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد سیاسی و حاکمیتی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ۵. بعد اقتصادی

همان‌طورکه در جدول ۲۵ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,٥۳٤ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰,۲٦۹ است، نشان می‌دهد، ۲٦ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل اقتصادی وابسته است.

جدول ۲۵. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,٥۳٤	۰,۲۸٦	۰,۲٦۹	۰,۲۳٤٥٥

نتایج جدول ۲٦ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۱۷,۱۸۹) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲٦. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۰,۹٤٦	۱	۰,۹٤٦	۱۷,۱۸۹	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۲,۳٦٦	٤۳	۰,۰۵۵		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ۲۷، تأثیر متغیر بعد اقتصادی بر دیپلماسی مـرزی معنـادار اسـت. متغیر بعد اقتصادی با ضریب رگرسیونی ۰,۳٦۲ بـر متغیـر دیپلماسـی مـرزی تأثیرگذاراسـت. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد کـه بـه ازای افـزایش یـک انحراف استاندارد در متغیر بعد اقتصادی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۵۳٤ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۲۷. میزان تأثیر متغیر بعد اقتصادی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,۲۹٤		٦,۹۹۱	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد اقتصادی	۰,۳٦۲	۰,۵۳٤	٤,۱٤٦	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد اقتصادی در افزایش نقـش دیپلماسـی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ٦. بعد امنیتی و دفاعی

همان‌طورکه در جدول ۲۸ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,۷۵٤ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، امـا مقـدار ضـریب تعیین تعدیل‌شده که برابر بـا ۰,۵۵۹ اسـت، نشـان مـی دهـد ۲٦ درصـد از کـل تأثیرگـذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل امنیتی و دفاعی وابسته است.

جدول ۲۸. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,۷٥٤	۰,٥٦۹	۰,٥٥۹	۰,۱۸۲۲٦

نتایج جدول ۲۹ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (٥٥,٦۷٥) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰٥ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادراست میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۲۹. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۸۸۳	۱	۱,۸۸۳	٥٦,٦۷٥	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,٤۲۸	٤۳	۰,۰۳۳		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول۳۰، تأثیر متغیر بعد امنیتی و دفاعی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد امنیتی و دفاعی با ضریب رگرسیونی ۰,٥٤٤ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد امنیتی و دفاعی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷٥٤ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۰. میزان تأثیر متغیر بعد امنیتی و دفاعی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱,٦۰۱		٥,۸٦۲	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد امنیتی و دفاعی	۰,٥٤٤	۰,۷٥٤	۷,٥۲۸	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد امنیتی و دفاعی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ۷. بعد تاریخی

همان‌طورکه در جدول ۳۱ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,٦۳۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰,۳۸٦ است، نشان می دهد ۳۸ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل تاریخی وابسته است.

جدول ۳۱. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,٦۳۲	۰,٤۰۰	۰,۳۸٦	۰,۲۱٤۹۸

نتایج جدول ۳۲ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۲۸,٦٤٤) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۳۲. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۳۲٤	۱	۱,۳۲٤	۲۸,٦٤٤	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,۹۸۷	٤۳	۰,۰٤٦		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ۳۳، تأثیر متغیر بعد تاریخی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد تاریخی با ضریب رگرسیونی ۰٫٤٥۷ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد تاریخی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰٫٦۳۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۳. میزان تأثیر متغیر بعد تاریخی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱٫۹۹٥		٦٫٤۳۳	۰٫۰۰۰	معنادار است.
بعد تاریخی	۰٫٤٥۷	۰٫٦۳۲	٥٫۳٥۲	۰٫۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد تاریخی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

٥. ٤. ۸ بعد ژئوپلیتیکی

همان‌طورکه در جدول ۳٤ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰٫۷٦٦ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰٫٥۷۸ است، نشان می‌دهد ٥۷ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل ژئوپلیتیکی وابسته است.

جدول ۳٤. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰٫۷٦٦	۰٫٥۸۷	۰٫٥۷۸	۰٫۱۷۸۳۱

نتایج جدول ۳۵ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۶۱,۱۴۷) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۳۵. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۱,۹۴۴	۱	۱,۹۴۴	۶۱,۱۴۷	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۱,۳۶۷	۴۳	۰,۰۳۲		
کل	۳,۳۱۱	۴۴			

براساس یافته‌های جدول ۳۶، تأثیر متغیر بعد ژئوپلیتیکی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد ژئوپلیتیکی با ضریب رگرسیونی ۰,۴۵۳ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد ژئوپلیتیکی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,۷۶۶ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۶. میزان تأثیر متغیر بعد ژئوپلیتیکی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۱,۹۷۵		۹,۱۷۲	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد ژئوپلیتیکی	۰,۴۵۳	۰,۷۶۶	۷,۸۲۰	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد ژئوپلیتیکی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ۹. بعد هویتی و حقوقی

همان‌طورکه در جدول ۳۷ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰,٤۹۸ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰,۲۳۱ است، نشان می‌دهد ۲۳ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل هویتی و حقوقی وابسته است.

جدول ۳۷. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰,٤۹۸	۰,۲٤۸	۰,۲۳۱	۰,۲٤۰٦۰

نتایج جدول ۳۸ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۱٤,۱۹۷) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ۳۸. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۰,۸۲۲	۱	۰,۸۲۲	۱٤,۱۹۷	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۲,٤۸۹	٤۳	۰,۰۵۸		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ۳۹، تأثیر متغیر بعد هویتی وحقوقی بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد هویتی و حقوقی با ضریب رگرسیونی ۰,۳۲۸ با متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای

افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد هویتی و حقوقی، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰٫۴۹۸ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ۳۹. میزان تأثیر متغیر بعد هویتی و حقوقی بر دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲٫٤۳۳		۷٫۵۰۷	۰٫۰۰۰	معنادار است.
بعد هویتی و حقوقی	۰٫۳۲۸	۰٫٤۹۸	۳٫۷٦۸	۰٫۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد هویتی و حقوقی در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

۵. ٤. ۱۰. بعد فنی و تکنولوژیک

همان‌طورکه در جدول ٤۰ ملاحظه می‌شود، مقدار ضریب همبستگی متغیر ۰٫۵۰۲ است که نشان می‌دهد بین متغیر مستقل و متغیر وابسته همبستگی قوی وجود دارد، اما مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده که برابر با ۰٫۲۳۵ است، نشان می‌دهد، ۲۳ درصد از کل تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی در بین پاسخگویان به متغیر مستقل فنی و تکنولوژیک وابسته است.

جدول ٤۰. مدل رگرسیون خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

الگو	ضریب همبستگی پیرسون	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰٫۵۰۲	۰٫۲۵۲	۰٫۲۳۵	۰٫۲۳۹۹٤

نتایج جدول ٤۱ نشان می‌دهد، با توجه به معناداری مقدار آزمون F (۱٤٫۵۱۵) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰٫۰۵ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از یک متغیر مستقل و یک متغیر وابسته، مدل خوبی است و متغیر مستقل قادر است میزان تأثیرگذاری دیپلماسی مرزی را تبیین کند.

جدول ٤١. تجزیه و تحلیل رگرسیون تک‌خطی دیپلماسی مرزی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

مدل	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار معناداری
رگرسیون	۰,۸۳٦	۱	۰,۸۳٦	١٤,٥١٥	۰,۰۰۰
باقی‌مانده	۲,٤٧٦	٤٣	۰,۰٥٨		
کل	۳,۳۱۱	٤٤			

براساس یافته‌های جدول ٤٢، تأثیر متغیر بعد فنی و تکنولوژیک بر دیپلماسی مرزی معنادار است. متغیر بعد فنی و تکنولوژیک با ضریب رگرسیونی ۰,۳۰۱ بر متغیر دیپلماسی مرزی تأثیرگذاراست. درمورد روابط این متغیرها نتیجه را می‌توان بدین شکل تفسیر کرد که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر بعد فنی و تکنولوژیک، میزان تأثیرگذاری بر دیپلماسی مرزی ۰,٥۰۲ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

جدول ٤٢. میزان تأثیر متغیر بعد فنی و تکنولوژیک بر دیپلماسی مرزی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

متغیر	ضریب متغیر	ضریب بتا	T	مقدار معناداری	نتیجه
ضریب ثابت دیپلماسی مرزی	۲,٦۰۱		۹,٤۰۷	۰,۰۰۰	معنادار است.
بعد فنی و تکنولوژیک	۰,۳۰۱	۰,٥۰۲	۳,۸۱۰	۰,۰۰۰	

بنابراین براساس نتایج تحلیل آزمون رگرسیون، بعد فنی و تکنولوژیک در افزایش نقش دیپلماسی مرزی مؤثر بوده است.

٦. نتیجه‌گیری

تحولات و تغییرات در طی دهه‌های اخیر، افزایش کنش و وابستگی بین فضاهای جغرافیایی در مقیاس‌های مختلف را فراهم آورده است. این تحول و تأثیرپذیری (یعنی وابستگی و کنش هم پیوند) مکان‌ها و فضاهای جغرافیایی در فضاهای هم پیوند و همسایه بیشتر بوده است و در کنار آن بازیگران جدیدی را نیز وارد عرصه کنش متقابل کرده است. این تغییرات و افزایش بازیگران در عرصه جهانی زمینه را برای شکل‌دهی پارادیپلماسی

(دیپلماسی موازی) فراهم آورده و روند گسترش آن را تا حد زیادی تسریع کرده است و فضاهای جغرافیایی را تحت‌تأثیر خود قرار داده است.

دیپلماسی مرزی یکی از شاخه‌های دیپلماسی موازی است که در حال پررنگ شدن و برجسته‌تر شدن است. در این میان، جمهوری اسلامی ایران با مرزهای طولانی و تعدد همسایگان می‌تواند از ظرفیت دیپلماسی مرزی بیشترین بهره‌برداری را کند و از این طریق مناطق مرزی را به‌سوی توسعه سوق دهد. در گام اول برای درپیش‌گیری بحث دیپلماسی مرزی، شناخت پارامترهای مؤثر بر آن متناسب با همسایه مرزی از اهمیت و جایگاه برجسته‌ای برخوردار است که در تحقیق حاضر کشور هم‌مرز ترکمنستان در نظر گرفته شده و تلاش شده است پارامترهای دیپلماسی مرزی بین دو کشور ارزیابی شود.

باید توجه داشت، تصور اینکه تمام مشکلات ایران و ترکمنستان به موضوع بدهی گاز مربوط می‌شود، درست نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از عوامل زمینه‌ساز بروز مشکلات شده است. به‌منظور حل این مشکلات نیز باید مجموعه‌ای از عوامل دست به دست هم دهند تا بتوان شاهد توسعه کشور و به‌طور خاص، منطقه مرزی و بهبود شرایط نابسامان بود. یکی از مسائل مهم در وضعیت کنونی کشور، پرداختن به اهمیت ارتباط برقرارکردن با همتای خود در کشور همسایه است. در شرایط کنونی بخش درخور ملاحظه‌ای از جمعیت فعال دیپلمات‌های کشور فاقد مهارت و تخصص کافی برای ارتباط درست برقرار کردن و استفاده از امکانات و شرایط موجود به نفع کشور است. نیروهایی مانند مرزبانان، دیپلمات‌ها، افسران سپاه قدس و... همگی از افرادی هستند که واجد شرایط برای استفاده از منابع جغرافیایی سایر کشورها به نفع داخل کشور هستند که باید آموزش‌های لازم و کافی را در این زمینه به سایر نیروهای زیردست انتقال دهند؛ بر این اساس در پژوهش حاضر، به بررسی افراد آگاه در زمینه دیپلماسی مرزی پرداخته شده است. بدین‌منظور، داده‌های جمع‌آوری‌شده از ٤٥ نفر نمونه به‌صورت تمام شماری تحلیل شد. براساس آزمون فریدمن، پارامترهای ٦ بعد از ١٠ بعد بررسی‌شده در منطقه مطالعه شد و سپس از آزمون‌های همبستگی و رگرسیون برای نشان دادن درجه و اهمیت پارامترها استفاده شد که نتایج مفصل هریک به طور کامل در پژوهش ذکر شده است.

باتوجه به نتایج پژوهش، ابعاد سرزمینی، جمعیتی، سیاسی و حاکمیتی، امنیتی و دفاعی، اقتصادی و ژئوپلیتیکی از درجه اهمیت بیشتری برخوردار بودند که می‌توان از پارامترهای بررسی‌شده هر بعد در راستای مذاکرات مؤثر با همتای خود در کشور ترکمنستان استفاده کرد، بیشترین بهره‌برداری را از منافع کشور مجاور کرد و کمترین هزینه را برای کشور متحمل کرد؛ بنابراین با به‌کارگیری درست دیپلماسی مرزی در هر منطقه مرزی با توجه به شرایط و پارامترهای هر منطقه می‌توان باعث رشد و توسعه و حرکت رو به جلوی آن منطقه شد تا شاهد کاهش درصد بیکاری منطقه، افزایش امید به زندگی، کاهش مهاجرت، افزایش امنیت، کاهش پدیده قاچاق و... بود.

کتابنامه

۱. افشردی، م ح و جان‌پرور، م (۱۳۹۲). *الگوی مدیریت مرزهای سرزمینی* (مورد پژوهی: مرزهای دریایی ایران در خلیج فارس). تهران: انتشارات دانشگاه عالی.

۲. جان پرور، م. (۱۳۹۱). *تبیین الگوی مدیریت مرز دریایی* (مورد: خلیج فارس) (رساله دکتری در رشته جغرافیا). دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۳. جان پرور، م. (۱۳۹٦). *نگرشی نو به مطالعات مرزی (مفاهیم، اصول و نظریه‌ها)*. تهران: نشر انجمن ژئوپلیتیک ایران.

٤. دهشیری، م. ر. (۱۳۹۲). پارادیپلماسی در عصر جهانی شدن: بررسی موردی دیپلماسی شهری. *فصلنامه راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، *٤*(۱۳)، ۳٤–٥٤.

۵. زادگان، ا. ح.، و حسینی کرانی، س. ر. (۱۳۹۰). تأثیر دیپلماسی بر قدرت ملی ایران در عرصه جهانی. *نشریه مطالعات راهبردی جهانی شدن*، (۳)، ۱–۲۳.

٦. زرقانی، سیدهادی (۱۳۸۰)، تحلیل کارکرد امنیتی مرز شرقی (خراسان– افغانستان)، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

۷. ظریف، م. ج.، و سجادپور، س. م. ک. (۱۳۸۸). *دیپلماسی چندجانبه: نظریه و عملکرد سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی*. تهران: وزارت امور خارجه.

۸. کامران، ح.، پریزادی، ط.، و حسینی امین، ح. (۱۳۹۰). ساماندهی فضایی نواحی مرزی همجوار با مرز ایران و پاکستان با رویکرد پدافند غیر عامل. *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۲(۵)، ۱۰۹-۱۳۲.

۹. کریمی پور، ی (۱۳۷۹). *ایران و همسایگان* (منابع تنش و تهدید). چاپ اول. تهران: جهاد دانشگاهی دانشگاه تربیت معلم.

۱۰. هاگت، پ. (۱۳۸۲). *جغرافیا ترکیبی نو* (ش. گودرزی نژاد، مترجم) (جلد اول). تهران: انتشارات سمت.

۱۱. هاگت، پیتر (۱۳۸۲). جغرافیا ترکیبی نو. ترجمه شاپور گودرزی نژاد. جلد اول. تهران: انتشارات سمت .

۱۲. یوسفی، ر (۱۳۹٤). بررسی تأثیرات قرارگیری یک اقلیت قومی در دو سوی مرز بر کنترل مرزها (مورد: گروه قومی بلوچ در طول مرزهای ایران و پاکستان). به راهنمایی محسن جان پرور. گروه جغرافیا. مشهد. دانشگاه فردوسی.

13. Blake, H.G (1998). The objective of Land Boundaries Management. UK.IBRU.
14. Duchacek, I. D., Latouche, D., & Stevenson, G. (Eds). (1988). *Perforated sovereignties and international relations: Trans-sovereign contacts of subnational governments. New York: Greenwood Press.*
15. House, J. (1982). Frontier on the Rio Grand: A Political Geography of Development and Social Deprivation, Clarendon Press, Oxford.
16. Martinez, O. (1994). "The dynamics of border interaction: new approaches to border analysis "in C. Schofield (ed.), Global Boundaries: World Boundaries, Vol. 1, Routledge, London, pp. 1-15.
17. Morelli, V., & Belkin, P. (2009). NATO in Afghanistan: A test of the transatlantic alliance. *Congressional Research Service*, Washington, DC.
18. Power, M. (2003). *Rethinking development geographies*. London: Rutledge.
19. Soffer, A. (1994). "Forms of coexistence and transborders cooperation in a hostile area: the Israeel case" in W. Galluser and et al (eds.), Political Boundaries and Coexistence, Peter Lang, Berne, pp. 182-191
20. Soldatos, P. (1990). An explanatory framework for the study of federal states as foreign-policy actors. In J. M. Hans, & P. Soldatos (Eds.), *Federalism and international relations: The role of subnational units* (pp. 34-53). New York: Oxford University Press.